

μήριον ἔχομεν, ἐξ οὗ ὁρμώμενοι νὰ ὀρίσωμεν αὐτὸν ἀσφαλῶς καὶ μετὰ βεβαιότητος. Ἀναφέρεται μὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Πλινίου (N. H. 35. 64), ὅτι ὁ Λύσιππος μεταξὺ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔργων ἐποίησε καὶ Σάτυρον ἐν Ἀθήναις· ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον, οὐδεμίαν δὲ ἄλλη πληροφορία οὔτε περὶ τῆς στάσεως τοῦ ἔργου, οὔτε περὶ τῆς τεχνοτροπίας αὐτοῦ. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ταύτης καὶ ἀνεπαρκοῦς τοῦ Πλινίου εἰδήσεως βασιζόμενοι νὰ ἀποδώσωμεν μετὰ θετικότητος τὸ πρωτότυπον εἰς αὐτὸν τὸν Λύσιππον· οὐχ ἦσαν ὅμως οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ἀποκλείσωμεν παντελῶς τὴν εἰκασίαν ταύ-

την. Διὸ δὲν εἶνε ἴσως ἀπίθανον, ὅτι ἐν τῷ Σάτυρῳ τούτῳ κεκτῆμεθα ἀντίγραφον τοῦ ἐν Ἀθήναις Σατύρου τοῦ Λυσίππου.

Ταῦτα ἔκρινα διὰ βραχέων νὰ σημειώσω ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ ἐξαιρέτου τούτου καλλιτεχνήματος οὐκ ἄγνωστων, ὅτι πολλὰ ἐδύνατό τις νὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὔτε ὁ χῶρος οὔτε ὁ σκοπὸς τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐπιτρέπουσι μακρὰ ἄρθρα, ἐπιφυλάσσομαι ἐν αἰσιωτέροις καιροῖς νὰ δημοσιεύσω ἀλλαγῶν ἐκτενῆ περὶ αὐτοῦ πραγματείαν, εἴαν τις ἄλλος δὲν μὲ προλάβῃ.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΝ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΟΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΘΟΛΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΥ

(Πίναξ 10).

Ἡ ἐν ἔτει 1882 καὶ 1883 ἀνακαλυφθεῖσα ἐν ταῖς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφαῖς θόλος τοῦ Πολυκλείτου ἐδημοσιεύθη μετὰ σχεδιασμάτων τοῦ Dörpfeld ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1883. Τὸ περιφερὲς τοῦτο οἰκοδόμημα εἶχε δύο σειρὰς κίωνων, μίαν ἐξωτερικὴν, ρυθμοῦ δωρικοῦ, καὶ μίαν ἐσωτερικὴν ἀποτελουμένην ἐκ δεκαῆξ κορινθιακῶν κίωνων. Τῶν κίωνων ὅμως τούτων δὲν εἶχεν εὐρέθη ἕως τότε ὀλόκληρον τὸ κιονόκρανον, ἀλλὰ μόνον τεμάχια, ἐφθαρμένα ἐν πολλοῖς καὶ οὐχὶ μείζονα τοῦ ἡμίσεος, ἐξ ὧν ὁρμώμενος ὁ Dörpfeld ἀναπαρέστησεν ὀλόκληρον τὸ κιονόκρανον (ἴδε Πρακτικά κτλ. τοῦ ἔτους 1883 Πίναξ Δ', ἀρ. 2). Μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστώτος ἔτους εὐρέθη ὀλόκληρον καὶ κάλλιστα διατηρούμενον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κιονόκρανον, ὅπερ δημοσιεύομεν ἐν τῷ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο προσαπτομένῳ ὑπ' ἀριθ. 10 Πίνακι (1).

(1) Τὰ ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ σχεδιάσματα εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἀρ. 1. κορμός τοῦ κιονοκράνου. — Ἀρ. 2. τομὴ αὐτοῦ. — Ἀρ. 3. πρόσοψις αὐτοῦ κάτωθεν. — Ἀρ. 4. ἀνθέμιον. — Ἀρ. 5. ἑλιξ. — Ἀρ. 6. φύλ-

Τὸ κιονόκρανον τοῦτο παραβάλλοντες πρὸς τὰ κατὰ τὰ πρότερον ἔτη εὐρεθέντα τεμάχια πειθόμεθα ὅτι εἶνε ἀναμφισβητήτως τὸ κιονόκρανον τῆς θόλου· δι' αὐτοῦ ἄρα γνωρίζομεν τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ μορφῇ τὸ τῆς θόλου κορινθιακὸν κιονόκρανον. Ἄλλ' ἐκ τῆς παραβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὰ ρηθέντα τεμάχια συνάγομεν πρὸς τούτους, ὅτι δὲν ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῷ οἰκοδομήματι, διότι ὁ ἄβαξ δὲν φέρει ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιφανείας, ἃς φέρουσι τὰ τεμάχια ὁπᾶς, αἵτινες ἐχρησίμευον εἰς τὴν διὰ γόμφων καὶ μολύβδου σύνδεσιν τοῦ κιονοκράνου μετὰ τοῦ ἐπιστυλίου (1). Ἐκ τούτου δὲ ἐδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἕνεκα λάθους ἴσως ἐν ταῖς ἀναλογίαις ἢ ἕνεκα ἄλλου τινὸς ἐλαττώματος τὸ ὑπ' ἐξέτασιν κιονόκρανον ἀπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ ἔμεινεν ἄχρηστον· ἀλλ' ἢ ὑπόθεσις αὕτη προσκρούει εἰς τὸν τόπον καὶ τρόπον τῆς

λον ἐκ τῆς πρώτης σειρᾶς. — Ἀρ. 7. πρόσοψις τῆς ἑλικῆς κατὰ τὴν γραμμὴν ΑΒ.

(1) Διαφέρει πρὸς τούτους τῶν τεμαχίων κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ πλάγαι ἐπιφάνειαι τοῦ ἄβακος δὲν εἶνε ἐντελῶς ἐξεργασμένα.

εύρέσεως αὐτοῦ, διότι δὲν εὐρέθη ἐρριμένον που οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους, ἀλλ' εὐρέθη εἰς βάθος ἐνὸς μέτρου ὑπὸ τὸ ἀρχαίον ἔδαφος, ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τῆς θόλου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καθέτως κείμενον καὶ διὰ πλίνθων ἐπιμελῶς καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν περιτετυλιγμένον. Εἶνε ἄρα κατάδηλον ὅτι ἐτάφη ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρὸς καὶ περιετυλίχθη διὰ πλίνθων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ κείται ἐκεῖ ἀβλαβὲς καὶ ἀσφαλές. Ποία δὲ ἡ ἐξήγησις τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου, εἶνέ μοι πάντῃ ἀδηλον. Μήπως τὸ προκείμενον κιονόκρανον ἦτο τὸ παρίδειγμα, καθ' ὃ κατεσκευάσθησαν τὰ λοιπὰ, καὶ ἐκ τούτου ἴσως εὐλαβείας ἕνεκα πρὸς τὸ ἐπιφανὲς οἰκοδόμημα καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτοῦ ἔθαψαν αὐτὸ, ἵνα σώζηται διὰ παντός; Τὰ παραδείγματα ὁμοῦ κατεσκευάζοντο οὐχὶ ἐκ σκληροῦ λίθου, ἀλλ' ἐκ κηροῦ ἢ ἐξ ἄλλης μαλακῆς καὶ εὐκόλως ἐξεργαζομένης ὕλης.

Καὶ αὐταὶ μὲν αἱ περὶ τοῦ ὑπ' ἐξέτασιν κιονοκράνου εἰδήσεις, ἃς εἶχον νὰ ἀνακοινώσω τῷ ἀναγνώστῃ· ἀλλ' ἀνάγκη νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἐξῆς:

Ἄν ἦτο βέβαιον ὅτι ἡ θόλος ὠκοδομήθη ὑπὸ Πολυκλείτου τοῦ ἐπιφανοῦς γλύπτου τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος, ἐδυνάμεθα νῦν νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ προκείμενον κιονόκρανον εἶνε τὸ ἀρχαιότατον τῶν σωζομένων ἡμῖν κορινθιακῶν κιονοκράνων· ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ ἔχω ἤδη ὑποδηλώσει (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1883 σελ. 50) καὶ ἄλλοτε ἐκτενῶς θέλω ἀναπτύξει, ὅτι κατ' ἐμὴν γνώμην ὁ ἀρχιτέκτων τῆς τε θόλου καὶ τοῦ θεάτρου εἶνε πιθανῶς Πολύκλειτος ὁ νεώτερος, ὁ κατὰ τὸ

πρῶτον ἡμισυ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, παραβάλλοντες τὸ ὑπ' ἐξέτασιν κιονόκρανον πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Φιγαλίᾳ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο, μίαν μόνον σειρὰν ἔχον φύλλων καὶ ἐκ τούτου ἱκανὸν μέρος τοῦ καλουμένου καλάθου ἀκόσμητον, θὰ εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ ἡμετέρου καὶ οἶονεὶ ἡ πρώτη μορφή τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, διότι οἰανδῆποτε καὶ ἂν παραδεχθῶμεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, μίαν σειρὰν φύλλων θὰ εἶχεν αὐτὸ κατ' ἀρχάς, τῆς δευτέρας σειρᾶς προστεθείσης ὑστερώτερον πρὸς μείζονα καλλωπισμὸν (1). Τὸ προκείμενον ὁμοῦς δύο σειρὰς ἔχον φύλλων δεικνύει τὴν δευτέραν περίοδον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τὸ ἀπλοῦν τῆς μορφῆς αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, ἐν ᾧ τὸ κορινθιακὸν κιονόκρανον ἀναφαίνεται ἐν ἄκρᾳ ἀναπτύξει καὶ τελειότητι.

Κατὰ ταῦτα ἄρα τὸ ὑπ' ἐξέτασιν κιονόκρανον, ὅπερ ἄλλως μεγίστην ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Μιλήτῳ, ἴσταται μεταξὺ τοῦ ἐκ τῆς Φιγαλίας καὶ τοῦ ἐκ τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, κατ' ἀκολουθίαν προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῶν χρόνων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος. Προστίθεται ἄρα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς λόγος, ὑπὲρ ἧς ἀνωτέρω ἐξήνεγκον εἰκασίας, ὅτι ἀρχιτέκτων τῆς θόλου ἦτο Πολύκλειτος οὐχὶ ὁ ἀρχαιότερος, ἀλλ' ὁ νεώτερος.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ.

ΑΡΧΑΪΚΟΝ ΑΕΤΩΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

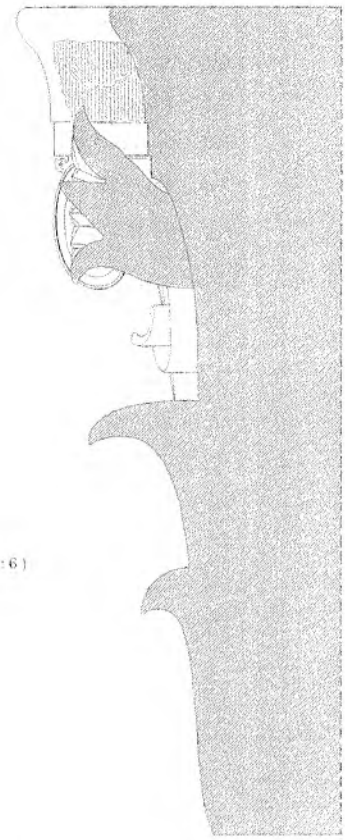
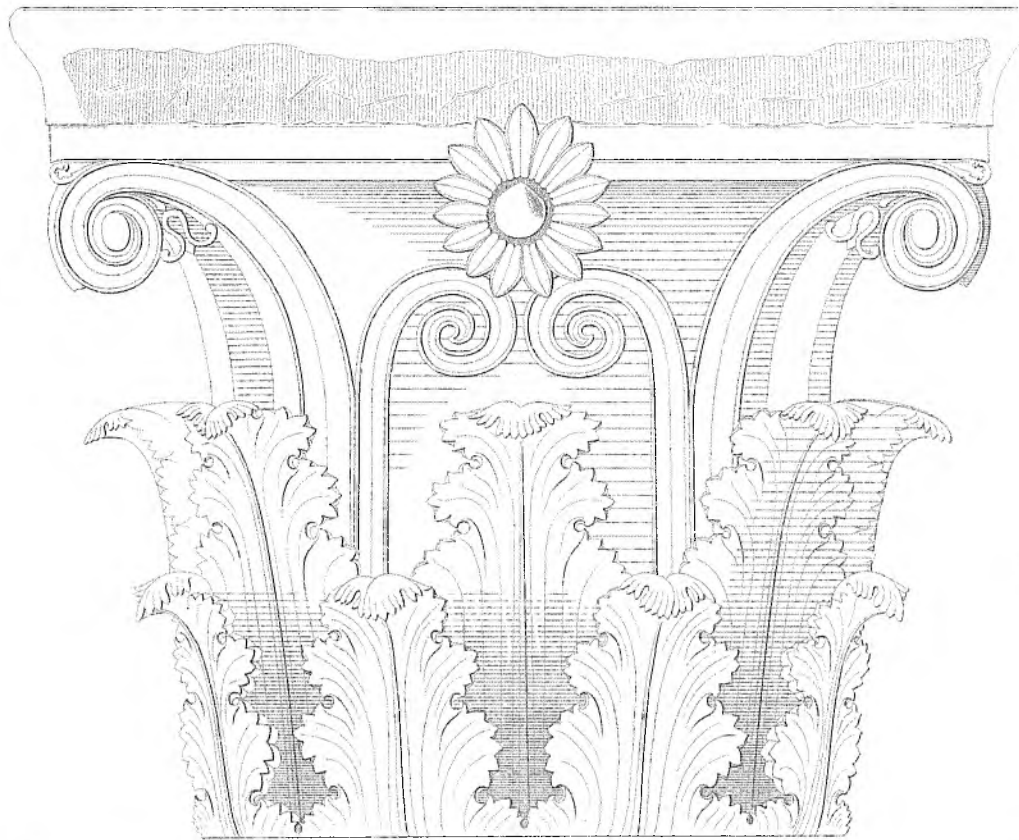
(Ἦρα τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀρθροῦ τούτου ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. τοῦ 1884 σ. 147 ὡς καὶ τὸν οἰκεῖον πίννακα ὑπ' ἀρ. 7).

Β'. Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ

Ὁ κατὰ τῆς Ὑδρας ἄθλος τοῦ Ἡρακλέους εἶνε ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἥρωος τούτου, ἅπερ ἐξ ἀρχῆς ἢ τε ποιήσεις καὶ αἱ τέχναι καθ' ὅμοιον τρόπον παρέστησαν. Κατὰ τὸν Ἡσίοδον (Θεογον. 313 κ. ἐξ.) ἡ Ὑδρα εἶνε θυγάτηρ τῆς Ἐχιδνῆς ἐκ τοῦ Τυφάω-

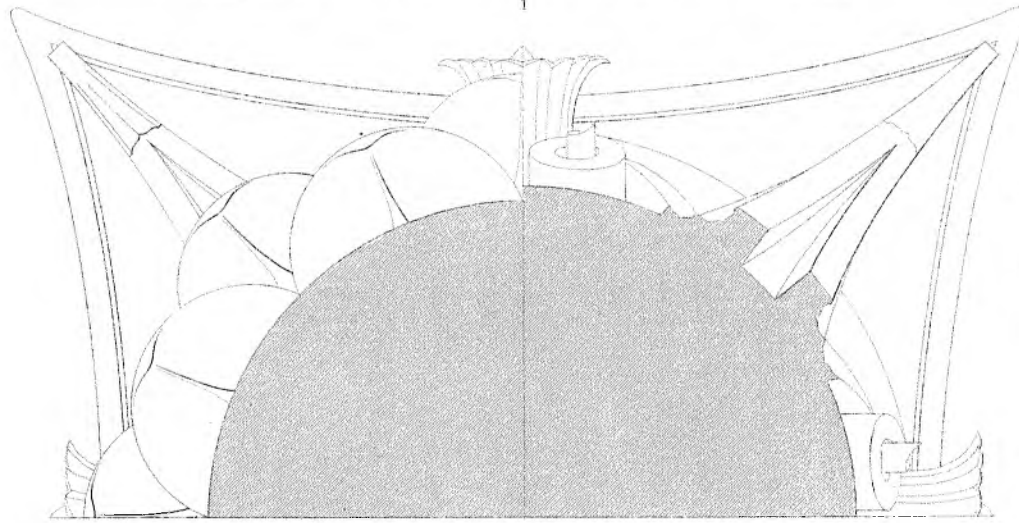
νος, ἀνατραφεῖσα πρὸς ὄλεθρον τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τῆς ἐχθρᾶς αὐτῷ Ἡρας.

(1) Τοιαύτη θὰ ἦτο ἡ φυσικὴ πορεία τοῦ κιονοκράνου τούτου ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτοῦ· ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι πρὸς διάκρισιν τῆς φυσικῆς ταύτης πορείας αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ μεταγενέστερα κιονόκρανα, ἐν οἷς εἶχε παύσει πλέον ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐπεκράτει ἡ σύγχυσις τῶν μορφῶν.

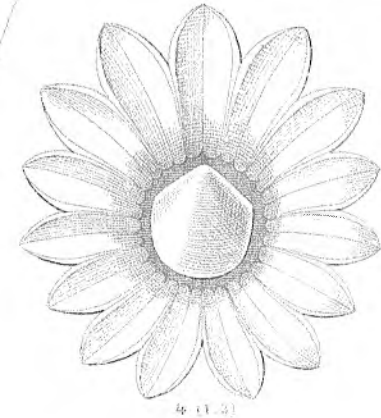

(1:6)

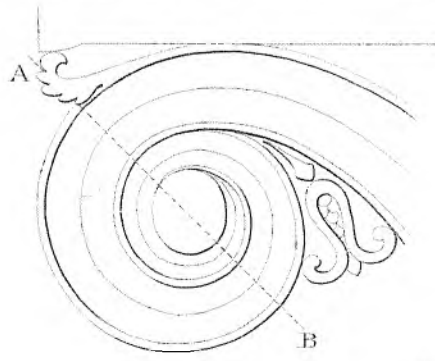
2

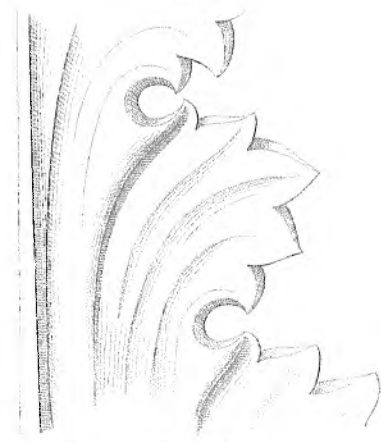
3 (1:6)

4 (1:3)

(1:6)

6 (1:2)

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΝ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΟΝ